

WOORDWIJS

Niet voor stoere gereformeerden Geloofservaring bij Calvijn

H.J. Selderhuis

Het beeld dat velen van Calvijn hebben, is dat van een gevoelloos dogmaticus. Een man die zich richtte op de leer en van het leven nauwelijks genoot. Een man die dogmatische boeken schreef, maar die weinig voedsel voor het hart bood. Als onze tijd gekenmerkt wordt door een schreeuwen naar mystiek en ervaring, lijkt het bepaald niet voor de hand te liggen om voor deze dingen bij de reformator uit Genève aan te kloppen. Echter, wie de moeite neemt om nu eens te gaan lezen wat deze man dacht, deed en schreef, merkt al snel dat Calvijn net zo'n mens was als u en ik. Hij was een gelovig mens, maar ook hij kende zowel de blijdschap van het geloof als de aanvechtingen van het geloof. Dat zien wij vooral als we zijn verklaring van de Psalmen opslaan.

Mug en olifant

In zijn uitleg van de Psalmen laat Calvijn de grenzen van tijd en plaats steeds wegvallen, als hij de geloofsmoeiten van David op één lijn zet met die van ons en van hemzelf. Dat zien we bijvoorbeeld bij zijn verklaring van Psalm 25:4, waar David bidt of God hem de weg die hij moet gaan, bekend wil maken. Calvijn merkt op dat tegenspoed het vaak zo mistig in ons leven weet te maken, dat je niet meer ziet wat Gods weg is. 'Dat weet iedereen wel uit eigen ervaring. Maar zie David nu eens, zo'n uitstekende profeet, een man zo begaafd met inzicht. Als hij al aangeeft hoe nodig hij het heeft dit te vragen, hoe zal het ons dan vergaan als God in onze tegenspoed de mistbanken die ons het zicht op Zijn licht belemmeren niet laat verdwijnen?'

Dus, als David al zo moet bidden, hoeveel te meer wij. Dat geldt daarom ook voor Calvijn zelf. Wij hoeven ook tegen de reformator niet op te zien. David en Calvijn hadden dit gebed destijds net zo hard nodig als ik vandaag. De profeet, de reformator en ik, wij vertrouwen op God en tegelijk is er bij ons vaak een gebrek aan vertrouwen. Voor iedere christen is herkenbaar wat Calvijn over dit gebrek aan vertrouwen zegt: 'Want zodra zich ook maar één aanvechting aan ons opdringt, maken we meteen van een mug een olifant, ja, ineens fabriceren we zulke hoge bergen dat we gaan denken dat Gods hand ons niet meer kan bereiken.'

'Here, help mij!'

Volgens Calvijn slaan twijfels vaak toe in tijden van grote moeite, want dan kan het soms lijken alsof God ons vergeet. Om die reden roept de dichter van Psalm 109 meer dan eens: *O HERE, help mij!* 'De profeet herhaalt zijn gebed, omdat wij ons met groter ijver moeten inspannen en meer ons best moeten doen, naarmate de Satan ons met meer listen belaagt. Immers, hoewel wij er zeker van zijn dat God ons gunstig gezind is, ontkomen wij er toch niet aan dat verschillende soorten twijfels in plaats van op te houden zelfs steeds weer terugkeren, en dat gebeurt als God ons maar steeds laat wachten terwijl de goddelozen ons tergen met hun gespot.'

Heel treffend komt de geloofsaanvechting van David tot uitdrukking in het gebed van Psalm 10. *Waarom, o HERE, staat Gij van verre?* Met deze vraag begint hij zijn gebed en zo zien wij hier een gelovige in de aanvechting. Even treffend is de wijze waarop Calvijn Davids toestand weet te verwoorden. 'Verder moeten we er eens op letten dat, hoezeer David ook klaagt dat

God zo ver weg is, hij toch heel zeker is van Zijn aanwezigheid, want anders zou het geen zin hebben Hem aan te roepen.' Het heeft iets tegenstrijdigs om God aan te spreken terwijl je het gevoel hebt dat Hij er niet is. Dat is de ware aanvechting. Hij is er niet en toch weet je dat je naar Hem toe moet.

Gebedstoring

Die zwakheid van ons vlees, waardoor wij onnodig in paniek raken in plaats van rustig op God te vertrouwen, wreekt zich ook in ons gebed. Neem nou Psalm 38. David blijkt ernstig ziek te zijn. Hij heeft veel pijn, hij is uitgeput en depressief. In vers 11 zegt hij dat zijn hart hevig slaat en daarmee geeft hij aan dat hij eigenlijk niet meer weet waar hij het zoeken moet. Onvoorstelbaar, zegt Calvijn, hij is aan het bidden en nog vindt hij geen rust. Hoe kan dat toch? Geloof zorgt er toch voor dat je je aandacht op God vestigt en dan vertrouwen vindt? Maar helaas, zo gaat het nu altijd. Zodra er moeiten komen, zorgt de zwakheid van ons vlees er wel voor dat we in de war raken en dat merk je dan ook in je gebed. 'Kijk, als het rustig is in ons leven, merken we al meer dan goed is hoe gemakkelijk onze gedachten afdwalen en hoe moeilijk het is om tot aan het einde van het gebed de aandacht erbij te houden. Als dat al zo is zonder dat we zwaar beproefd worden, ja wat dacht je dan wat er gebeurt als we geteisterd worden door hevige stormen, die ons wel duizend keer de dood laten zien, terwijl er geen enkele uitweg is. Daarom, het is echt geen wonder dat het hart van David zo meegesleurd wordt.'

't Is oorlog!

Gelovigen moeten er derhalve maar niet raar van opkijken als zij met tegenslagen te maken krijgen, want zij verkeren hier op aarde in een toestand van oorlog. Calvijn noemt gelovigen soldaten die in de strijd ook verwondingen oplopen. Dat hoort nu eenmaal bij een oorlog en dat hoeft hen niet te verontrusten. 'Immers, het geloof behaalt de overwinning niet direkt in de eerste veldslag. Maar nadat ze geoefend is met vele tegenslagen, komt ze tenslotte als overwinnaar te voorschijn.' (Ps. 22:2). Laat het voor de gelovigen tot een troost zijn dat God te midden van de strijd in het gebed een deur heeft geopend waardoor wij tot Hem kunnen gaan. (Ps. 119:153). Bij Hem vinden wij dan kracht om het in de geloofsstrijd vol te kunnen houden.

Het is de werkelijkheid van een christenleven zowel door vijandige aanvallen als door Gods bescherming omringd te zijn. In deze wereld staan Gods kinderen constant bloot aan vijanden en dat maakt geloven wel eens moeilijk. 'Als het goed met ons gaat, lijkt ieder van ons een onoverwinnelijk soldaat te zijn, maar zodra de strijd serieus begint, komt onze zwakheid openlijk voor de dag en dat is het moment waarop satan zijn kans waarneemt. Heel listig probeert hij ons tot wanhoop te brengen en verleidt hij ons met de gedachte, dat God de hulp van Zijn Geest heeft weggenomen en dat Hij er mee gestopt is voor ons heil te zorgen. Een voorbeeld hiervan vinden we bij David die door allerlei kwaad en gevaren omringd wordt en tegelijk ook nog in zijn binnenste met grote angst te worstelen heeft.' Gelovigen worden voortdurend belaagd, maar ze zijn ook constant veilig onder Gods hand en een gelovige 'weet dat die hand onoverwinnelijk en tevens de overwinnaar van alle vijanden is.'

Wat wij van deze dingen leren, is vrij voor de hand liggend. God is in staat ons in één keer van die vijanden te ontdoen, maar toch doet hij het niet. Volgens Calvijn volgt hieruit, 'dat God Zijn kinderen steeds traint met deze aanhoudende moeiten, opdat, ook al staan ze al met één been in het graf, zij toch met angst en beven hun toevlucht onder Zijn vleugels zoeken en zij daar van de rust genieten.'

Zo tekent Calvijn ontzuenderend scherp de situatie niet maar van de mens in het algemeen, maar zelfs van de gelovige mens. Hoe vaak gebeurt het niet dat er zorgen, ziekte, pijn of verdriet op een christenmens afkomen en dat je geen uitweg meer ziet, en daardoor zelfs

meent dat ook God je niet meer kan helpen. Nu, in zo'n situatie helpt alleen het geloof in God, 'immers waar geloof heeft dit als regel, dat wij midden in de duisternis van de dood toch nog het licht des levens weten te onderscheiden.' (Ps. 138:7). Door het geloof zien wij volgens Calvijn het licht dus niet pas na de duisternis, maar juist terwijl we er nog middenin zitten. De duisternis blijft, maar voor de gelovige is er ook dan licht.

Calvijn en het verbond

In het gereformeerd protestantisme kunnen we wat het verbond betreft, twee sporen vinden. Het ene spoor hecht zoveel waarde aan het verbond dat de eis van bekering en geloof soms wat onder druk komt te staan. Het andere spoor echter heeft de neiging de zekerheid die het verbond geeft, te onderschatten. Bij Calvijn zijn beide aspecten nog in evenwicht. Het is weldadig te lezen hoe vanzelfsprekend hij over God als onze Vader spreekt. Steeds weer wijst hij op de vastheid van Gods beloften en de geloofszekerheid die Gods verbond ons schenkt. Tegelijk echter benadrukt hij, dat gedoopt zijn niet voldoende is en dat er verbondskinderen zijn die vanwege hun ongeloof geen kinderen van God zijn. Je zou kunnen zeggen dat het verbond zegt, dat wij door de belofte kinderen van God zijn en dat wij door geloof en bekering kinderen van God moeten worden.

Gemakkelijk geloof

Het is niet zo'n opgave om op de HERE te vertrouwen als het ons goed gaat en als Hij ons steeds zijn genade en zorg laat merken. Anders wordt het, als we van Gods zorg helemaal niets meer merken. In Psalm 116:7 roept de dichter zichzelf toe: *Keer weder, mijn ziel, tot uw rust, omdat de HERE u heeft welgedaan.* Bij dit vers stelt Calvijn in zijn uitleg een heel indringende vraag: komt een mens alleen maar weer tot rust als de HERE hem of haar heeft welgedaan? En, als dat zo is, wat stelt het geloof dan eigenlijk voor? Is niet geloof juist het vertrouwen en het vinden van rust, ook als de HERE mij nog niet heeft welgedaan? Calvijn bedoelt te zeggen dat het geen kunst is om tegen je ziel te zeggen: 'Keer terug tot uw rust!', als God door zijn daden de oorzaak van de onrust heeft weggenomen. Maar er is pas geloof nodig om hetzelfde tegen je hart te zeggen terwijl God nog op Zich laat wachten. 'Daarom, wat wil dit "keer terug tot uw rust" zeggen? Ik antwoord dat, ofschoon Gods kinderen steeds heen en weer geworpen worden, zij toch steeds hun steun in Gods Woord blijven vinden, zodat zij niet helemaal vallen. Verder is het weliswaar zo, dat zij zich in hun vertrouwen op Gods beloften helemaal toevertrouwen aan Zijn voorzienigheid, maar toch hebben zij te lijden onder onrust en worden zij erbarmelijk heen en weer geslingerd op de golven van verzoeking. Echter, als God hen te hulp komt, bewaakt niet alleen een innerlijke vrede hun gedachten, maar geeft de openbaring van Zijn genade hen ook stof tot vreugde en blijdschap. Nu, het is deze tweede soort rust die David hier bedoelt.' (Ps. 116:7).

Vragen

1. Wat heeft u in wat Calvijn zegt, het meest aangesproken?
2. Waar komt toch de gedachte vandaan, dat gereformeerden zo stoer en zeker zijn?
3. Is geloven nu moeilijk of gemakkelijk?